

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

PAŽYMA Nr. NV- 2022-02-25		DOKUMENTAS PASIRAŠYTAS	
VYRIAUSYBĖS IŠVADA Nr.: TAP-22-156(2) TAIS-21-34441(3)	DĖL PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS NEPASITURINTIEMS GYVENTOJAMS ĮSTATYMO 8 IR 17 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-1045		
	Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Pateikimo Seimui terminas 2021-12-15	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM)	TAP (2022-02-22)	Svarstyti LRV posėdyje (A dalis)

DALYKINIS VERTINIMAS	Siūlomos pagrįstos priemonės, kurios padės išspręsti nustatytą problemą	Taip
	Siūlomas sprendimas pagrįstas įrodymais (duomenimis, faktine informacija)	Taip
	Teisės akto projektas parengtas laikantis Vyriausybės darbo reglamento reikalavimų dėl derinimo subjektų, terminų, projekto lydimosios medžiagos	Taip
	Teisėkūros procesas buvo įtraukus, užtikrinant tinkamą suinteresuotų asmenų informavimą ir dalyvavimo sąlygas	Netaikyta
TEISINIS VERTINIMAS – TEISĖS GRUPĖS PASTABOS	Pastabų nėra	

PROJEKTO TIKSLAS	Pateikti Vyriausybės išvadą (pritarti Įstatymo projektui, tačiau nepritarti Įstatymo projektui) dėl Seimo narių (T.Tomilino, L.Kukuraičio) pasiūlymų Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (Įstatymas) pakeitimams, kuriais siūloma patikslinti teisę į piniginę socialinę paramą turinčių asmenų grupes, sudarant palankesnes sąlygas dirbantiems ar kitaip užimtiems (kaip numatyta Užimtumo įstatyme) nepasiturintiems asmenims gauti šią paramą
SPRENDŽIAMA PROBLEMA	Seimo nariai siūlo: 1) Patikslinti, kad asmenys turėtų teisę į piniginę socialinę paramą, jei yra užimti: dirba pagal darbo sutartį; yra savarankiškai dirbantys; užsiima neatlygintinio užimtumo veikla. Dirbantiems (įskaitant ir užsiimančius neatlygintinio užimtumo veikla) siūloma netaikyti su darbo trukme ir darbo atlygiu / gaunamomis pajamomis iš savarankiškai vykdomos veiklos susijusių sąlygų. 2) Patikslinti piniginės socialinės paramos skyrimo savarankiškai dirbantiems asmenims sąlygas. Siūloma į gaunamas pajamas įskaityti 70 proc. visų individualios veiklos pajamų, gautų verčiantis veikla pagal verslo liudijimą ir individualios veiklos vykdymo pažymą (<i>dabar įskaitomos individualios veiklos pajamos, gautos verčiantis pagal verslo liudijimą, bei 70 proc. veiklos pajamų, verčiantis veikla pagal individualios veiklos vykdymo pažymą</i>) arba faktines draudžiamąsias pajamas (socialinio draudimo įmokų bazę). Tais atvejais, kai draudžiamosios pajamos tą mėn., kurį jos turi būti vertinamos, nėra nustatytos (pvz., asmuo yra savarankiškai dirbantis, kurio draudžiamosios pajamos nustatomos deklaravus pajamas, gautas praėjusiais kalendoriniais metais; asmuo gauna su darbo santykiais susijusių pajamų užsienyje ir jam nėra taikomi LR socialinio draudimo teisės aktai), iki kol draudžiamosios pajamos bus nustatytos, preziumuojama, kad šios pajamos yra tos, kurias jis nurodė

POREIKĮ KEISTI REGULIAVIMĄ INDIKUOJANTYS SUBJEKTAI IR (AR) ŠALTINIAI	DUOMENYS / ĮRODYMAI
Praktinės taikymo problemos	<ul style="list-style-type: none"> Šiuo metu Įstatyme numatyta, kad pinigine socialine parama dirbantieji gali pasinaudoti, jei jie dirba tam tikrą darbo trukmę ir uždirba tam tikrą atlygį / gauna tam tikras pajamas iš savarankiškai vykdomos veiklos: per laikotarpį, už kurį pajamos apskaičiuojamos, dirba ne mažiau kaip 2/3 maksimalios darbo laiko trukmės (Darbo kodekse ši trukmė – 40 val. / sav.), ne viso darbo laiko atveju trukmė – netrumpesnė nei 2/3 maksimalios darbo laiko trukmės apskaičiuotos nuo 40 val. / sav. arba teisės aktuose nustatytos sutrumpintos darbo laiko normos, ir jiems darbo užmokesčio apskaičiuojama ne mažiau už MMA arba minimalųjį

valandinį atlygį proporcingai dirbtam laikui / atliktam darbui; savarankiškai dirbantys asmenys, kurie per laikotarpį, už kurį pajamos apskaičiuojamos, iš vykdomos veiklos gauna ne mažesnes kaip MMA vidutines pajamas.

Įstatymo projekto rengėjų teigimu, dėl šių reikalavimų ne visi asmenys, kuriems piniginei socialinei parama yra būtina, turi teisę ją gauti.

- Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo 2021 m. ataskaitoje pažymima, kad piniginei socialinei paramą gauna apie 2–3 proc. žmonių, nors skurdo rizikos lygis 2020 m. šalyje siekė 20,9 proc.
- SADM 2020 m. atlikto Socialinės paramos išmokų nepaėmimo tyrimo išvadose konstatuojama, kad, išmokų nepaėmimo (*angl. non take up*) skaičiavimai rodo, jog daugiau kaip 20 proc. teisę į paramą turinčių gyventojų ją nepasinaudoja

SIŪLomos PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Rengėjų pasiūlyta Vyriausybės pozicija dėl Įstatymo projekto, iš esmės laikytina tinkama. Projekte numatytos nepritarimo Įstatymo projektui priežastys pagrįstos aiškiais ir taikliais argumentais. Pažymima, kad Seimo narių siūlomas teisinis reguliavimas iš esmės neatitiktų Įstatymo paskirties – teikti piniginei socialinei paramą tada, kai suaugę asmenys yra išnaudoję visas kitų pajamų gavimo galimybes. Tai mažintų darbingo amžiaus darbingų asmenų motyvaciją integruotis į darbo rinką, didintų priklausomybę nuo piniginės socialinės paramos sistemos. Darbingi asmenys, galintys užsiimti neatlygintinio užimtumo veikla (pvz., vykdyti savanorišką veiklą) ir gauti piniginei socialinei paramą netaikant kitų reikalavimų (pvz., dirbti ir arba registruotis Užimtumo tarnyboje ar kitos valstybės valstybinėje įdarbinimo tarnyboje ir pan.), nebūtų motyvuoti gauti pajamų iš darbinės veiklos, nes siektų gauti didesnę valstybės paramą ir kt.

Formuluojant pritarimą pačiam Įstatymo projekto tikslui (tobulinti piniginės socialinės paramos ir kompensacijų už šildymą sistemą ir panaikinti kai kuriuos neesminius keičiamo įstatymo reikalavimus, sudarančius dirbtines kliūtis gyventojams, įskaitant individualia veikla besiverčiančius, pasinaudoti parama), projekte pateikiama informacija ir apie numatomus Vyriausybės veiksmus piniginei socialinei paramos prieinamumo didinimo srityje, siekiant spręsti piniginės socialinės paramos nepaėmimo (*angl. non-take-up*) problemą

Projekte siūloma pritariti Įstatymo tikslui, bet nepritariti Įstatymo projektui dėl šių priežasčių:

- 1) siūlomas teisinis reguliavimas prieštarautų Įstatymo paskirčiai ir jame įtvirtintiems socialinio teisingumo, veiksmingumo bei įgalinimo principams, pagal kuriuos piniginei socialinei parama teikiama siekiant didinti motyvaciją integruotis į darbo rinką ir išvengti skurdo spąstų bei racionaliai naudojant turimus išteklius. Pritarus siūlomam teisiniui reguliavimui, sumažėtų darbingų asmenų motyvacija integruotis į darbo rinką, būtų didinama jų priklausomybė nuo piniginės socialinės paramos sistemos ir galimo piktnaudžiavimo šia parama rizika ir kt. Atkreiptinas dėmesys, kad įgyvendinant Vyriausybės programos nuostatas ir jos įgyvendinimo plane numatytą veiksmą „Išanalizavus piniginės socialinės paramos nepaėmimo (*angl. non-take-up*) problemą, parengti ir priimti Įstatymo pakeitimo įstatymą – užtikrinti piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams prieinamumą ir didinti bendruomenių įsitraukimą teikiant paramą“, Seimui iki 2023 m. IV ketv. planuojama pateikti pasiūlymus dėl piniginės socialinės paramos teisinio reguliavimo tobulinimo (numatant ir sąlygų, kurioms esant asmenys turi teisę į piniginei socialinei paramą, sisteminę peržiūrą).
- 2) pritarus Įstatymo projektui, teisę į piniginei socialinei paramą įgytų apie 7,21 tūkst. asmenų, papildomai iš savivaldybių biudžetų reikėtų apie 3,5 mln. eurų per metus. Galimybių skirti papildomų valstybės biudžeto lėšų nėra, nes 2022 m. valstybės biudžete šios lėšos nenumatytos.
- 3) teikiamas siūlymas į gaunamas pajamas įskaityti 70 proc. visų individualios veiklos pajamų (gautų verčiantis veikla tiek pagal individualios veiklos vykdymo pažymą, tiek pagal verslo liudijimą) prieštarautų Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo nuostatomis. Pagal šį įstatymą leidžiamais atskaitymais gali būti pripažįstama suma, lygi 30 proc. gautų individualios veiklos vykdymo pajamų, verčiantis veikla tik pagal individualios veiklos pažymą; skiriant piniginei socialinei paramą, į gaunamas pajamas įskaitoma 70 proc. individualios veiklos pajamų, gautų verčiantis veikla pagal individualios veiklos vykdymo pažymą.
- 4) pagal galiojančią teisinį reguliavimą asmenims, vykdančioms individualią veiklą, piniginei socialinei parama skiriama nereikalaujant pateikti metinę pajamų mokesčio deklaraciją. Ši parama skiriama vertinant tas pajamas, kurias asmuo nurodo pateikdamas individualios veiklos pajamų ir išlaidų apskaitos dokumentus, – taip sudaromos sąlygos asmeniui gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia. Todėl siūlymas nustatyti, kad, skiriant paramą, pajamomis laikomos draudžiamosios pajamos, kurios nustatomos deklaruojant pajamas, gautas praėjusiais kalendoriniais metais, ir iki tol, kol šios pajamos bus nustatytos, preziumuojant, kad tokio asmens draudžiamosiomis pajamomis laikomos pajamos, kurias jis nurodė kreipdamasis dėl piniginės socialinės paramos, nėra tikslingas

SPRENDIMO ĮGYVENDINIMO KAŠTAI

Rengėjai yra įvertinę papildomų lėšų poreikį Įstatymo projekte numatytoms priemonėms įgyvendinti ir informaciją apie tai pateikę projekte kaip vieną iš nepritarimo Įstatymo projektui priežasčių

Papildomų lėšų poreikis	Įstatymo projekto įgyvendinimui iš savivaldybių biudžetų papildomai reikėtų apie 3,5 mln. eurų per metus (teisę į piniginę socialinę paramą įgytų apie 7,21 tūkst. asmenų)
-------------------------	--

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Dėl projekto pobūdžio (teikiama Vyriausybės išvada dėl Seime svarstomo Įstatymo projekto) viešosios konsultacijos nevykdytos

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektas suderintas su TM, FM ir Lietuvos savivaldybių asociacija (LSA) bei patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pateiktas pastabas (suderinta darbo tvarka).

LSA atkreipė dėmesį, kad, jei Įstatymo pakeitimai, kuriems įgyvendinti reikia papildomų lėšų, būtų priimti, savivaldybėms turėtų būti jų skiriama.

FM atkreipė dėmesį, kad siūlomų pakeitimų įgyvendinimas turėtų būti finansuojamas iš pagal Įstatymo nuostatas skirtų savivaldybėms lėšų piniginei socialinei paramai (skiriama lėšų suma yra lygi 2011–2013 m. laikotarpiu šiai paramai skaičiuoti ir mokėti faktiškai panaudotai vidutinei metinei lėšų sumai)

PAŽYMĄ PARENGĖ

Daiva Buivydytė-Garbštienė

Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos grupė, patarėja